

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
lärande för hållbar utveckling vid Ludvigsborgs-
skolan i Västerviks kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ludvigsborgsskolan avseende verksamhetens kvalitet inom lärande för hållbar utveckling. Bakgrunden till granskningen är att Sverige genom Agenda 2030 förbundit sig att senast 2030 säkerställa att alla studerande får de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling. Granskningen handlar om i vilken utsträckning rektor styr och organiserar arbetet med lärande för hållbar utveckling så att det präglar utbildningen i sin helhet samt i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen inriktas på lärande för hållbar utveckling i årskurserna 7-9.

Läsanvisning

Granskningen är uppdelat i tre bedömningsområden. Inom varje bedömningsområde har Skolinspektionen satt upp ett antal kvalitetskriterier som beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje bedömningsområde görs en sammantagen bedömning av skolans/verksamhetens arbete i relation till framtagna kvalitetskriterier inom området. Kvalitetskriterierna beskriver ett arbete med lärande för hållbar utveckling av hög kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att utvecklingsarbete behövs för att uppfylla kvalitetskriterierna anger Skolinspektionen på vilken eller vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av skolan. Om en skola/verksamhet bedöms fungera väl begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen gör följande bedömning i relation till framtagna kvalitetskriterier vid Ludvigsborgsskolan:

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas. Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver tillsammans med lärare utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-11-18 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till dokument.goteborg@skolinspektionen.se eller Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5616) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

Inom detta område granskas i vilken utsträckning rektorn styr skolans arbete med lärande för hållbar utveckling, så att det präglar utbildningen i sin helhet. Det omfattar hur styrningen främjar en gemensam förståelse om vad lärande för hållbar utveckling är, delaktighet och ett gemensamt ansvarstagande hos lärarna. Det inkluderar också att det finns strukturer för samverkan mellan lärare för ämnesövergripande samarbeten. Vidare granskas om lärande för hållbar utveckling genomsyrar hela skolans verksamhet, genom att det förekommer aktiviteter som berör andra delar av utbildningen än själva undervisningen. Skolinspektionen granskar även om rektors styrning möjliggör samverkan med det omgivande samhället så att det skapas autentiska lärmiljöer som gör att de komplexa hållbarhetsfrågorna ges ett aktuellt sammanhang för eleverna. För att vara en del av skolans utvecklingsarbete behöver arbetet med lärande för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektor ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande men i dagsläget styrs inte detta till arbete med lärande för hållbar utveckling. Lärarna har goda förutsättningar för att samverka i planering, genomförande och utveckling av undervisningen vilket flera av lärarna gör. Dock används inte dessa förutsättningar för att samverka fullt ut av alla lärare. Övriga personalgrupper är i liten utsträckning involverade i ett lärande för hållbar utveckling på skolan. Skolan har ett utbyte med det omgivande samhället som till viss del rör lärande för hållbar utveckling. Granskningen visar att det i dagsläget saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling även om vissa delar av arbetet följs upp.

Lärarna har goda förutsättningar för samverkan och inflytande kring ett lärande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att rektor ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande. Lärarna ges också goda förutsättningar för samverkan avseende tid och etablerade forum. Rektor och lärare berättar att planerade möten finns för både arbetslag och ämneslag som är schemalagda varje vecka, där finns tid för planering av samverkan. Några andra lärare önskar dock

längre arbetspass för att kunna samverka. Samverkan med bäring på lärande för hållbar utveckling sker inom till exempel SO, NO, hem- och konsumentkunskap, teknik samt bild. De lärare som har bild och teknik samverkar då de har längre lektionsspass parallellt och kan ha stöd av varandra i detta arbete, vilket även eleverna bekräftar. Lärarna ger även exempel på när de tagit egna initiativ till att arbeta med lärande för hållbar utveckling, som till exempel inom hem- och konsumentkunskap - temat från ax till limpa där bland annat närproducerade varor och kvalitet tagits upp. Ett arbetslag berättar att de i fyra till fem år haft en gemensam plan för hur de vill arbeta med hållbar utveckling, och ser fram emot att få en tydlig styrning i det arbetet.

Skolan involverar i liten utsträckning övrig personal i arbetet med lärande för hållbar utveckling men det förekommer kontakt med det omgivande samhället

I granskningen framkommer att skolan i ett sammanhang tillvaratar kompetens och erfarenhet hos annan personal än lärare i arbetet med lärande för hållbar utveckling. Det finns ett matråd på skolan där frågan om hushållning och matsvinn kommer upp. Matrådet har kommit till genom den kommunala förvaltningens initiativ och i matrådet finns elever, måltidspersonal, skolans intendent och socialpedagog representerade. Mathushållning och svinn är skolmåltidspersonalens involverade i och detta har också engagerat eleverna som tagit upp dessa frågor på elevrådet.

Granskningen visar också att skolan har ett visst utbyte med det omgivande samhället, där komplexa hållbarhetsfrågor kan sättas in i ett sammanhang. Lärarna ger exempel på när personal från den lokala banken kommit och pratat med eleverna om ekonomisk hållbarhet som kopplats till SO och matematik. Skolan har en studie- och yrkesvägledningsplan som bland annat innebär att eleverna i vissa årskurser tar kontakt med olika verksamheter, gör studiebesök på till exempel avfallsanläggningen, reningsverk och företag där frågor om hållbar utveckling tas upp. Representeranter för olika yrkeskategorier kommer också till skolan och de har haft en särskild vecka med fokus på entreprenörskap. Elever ställer då frågor som bland annat handlar om hållbar utveckling såsom jämställdhet och arbetsmiljö.

Det saknas en gemensam förståelse för skolans arbete med hållbar utveckling även om vissa delar av arbetet följs upp

Granskningen visar att det saknas en gemensam förståelse för lärande för hållbar utveckling som omfattar alla lärare på skolan, och det saknas en uppföljning av ett sådant arbete. Flera lärare integrerar lärande för hållbar utveckling i sin undervisning och samverkar med kollegorna kring det, dock gäller det inte för alla lärare på skolan. Lärarna säger att deras förståelse för hållbar utveckling beror på vilket ämne de undervisar i, om det förekommer naturligt eller inte i deras ämne. De berättar vidare att rektorn tagit upp arbetet med lärande för hållbar utveckling generellt på ett APT för hela kollegiet, och aviserat att de ska arbeta mer med området

framöver, men nu har de fokus på de nya kursplanerna. Rektor planerar att framgent arbeta med lärande för hållbar utveckling i lärgrupperna där förutom lärare, övrig personal på skolan också ska ingå. De ska ta fram en handlingsplan och arbeta fram en gemensam samsyn i lärgrupperna.

Skolan följer upp vissa delar av arbetet med lärande för hållbar utveckling. Det sker genom att elevers delaktighet och inflytande följs upp via elevenkäter. Vissa av lärarna utvärderar också själva sin undervisning och hur väl de förmedlar kunskaper inom området lärande för hållbar utveckling. Där ingår utvärdering och dokumentation av jämställdhetsarbetet som följs upp i arbetslaget, vilket rektor tar del av.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom bedömningsområdet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så den omfattar alla lärare och genomsyrar utbildningen i sin helhet.

Skolinspektionens granskning visar att det saknas en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling. Eftersom en gemensam förståelse saknas finns det heller ingen riktning för arbetet med lärande för hållbar utveckling som lärare, elever och rektor kan arbeta tillsammans utifrån.

För att lärande för hållbar utveckling ska kunna bedrivas på ett framgångsrikt sätt som bidrar till elevernas handlingskompetens behöver lärande för hållbar utveckling genomsyra utbildningen i sin helhet. Lärande för hållbar utveckling kännetecknas av ämnesövergripande frågor och ett lärande som relaterar till övergripande läroplansmål så som kritiska förhållningssätt, reflektion kring värdegrund, demokratiska arbetssätt och delaktighet och inflytande från eleverna¹. Lärande för hållbar utveckling bör därför ses om en prioriterad uppgift för samtliga lärare och inte vara avhängigt lärarnas eget intresse eller endast förekomma i vissa ämnen. En grundläggande utgångspunkt för arbetet är att det finns en gemensam förståelse för vad lärande för hållbar utveckling är och hur skolan ska arbeta med det. Att förståelsen är gemensam innebär att den är välkänd bland alla lärare och att de känner sig trygga med vad det innebär för deras egen undervisning och yrkesutövning. Om ansvaret tillskrivs enskilda individer utan stöd från en gemensam förståelse är det svårt att omsätta lärdomar till förändringar i hela organisationen. Risken är stor att

¹ Skolverket (2018). Kunskapsöversikt över arbetet med lärande för hållbar utveckling i skolväsendet. Rapport. Dnr 51.3-2018:947.

individuella ansträngningar blir kortlivade projekt som bara existerar i enskilda ämnen eller enstaka klasser.²

Skolinspektionen rekommenderar därför rektor att fortsätta med planeringen och arbetet med att skapa en samsyn av lärandet för hållbar utveckling. En gemensam förståelse och samsyn kan till exempel etableras genom att skolan implementerar den av rektorn beskrivna handlingsplanen där all personal på skolan ska bli involverade.

Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling. Detta förutsätter att rektorn har tagit reda på behovet och utifrån det erbjudit relevant kompetensutveckling.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär. Det betyder att de har kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Det betyder också att de har kunskaper om de tre olika dimensionerna³ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att de uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att rektor inte har kartlagt lärarnas kompetens inom området lärande för hållbar utveckling. Några lärare uttrycker själva i intervju att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030, men de flesta av lärarna vill ha fördjupade kunskaper inom området, så som att få mer information om de tre dimensionerna (ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet). Dock finns det även lärare som inte är insatta i området lärande för hållbar utveckling. Flera lärare redogör för pedagogiska utmaningar i arbetet med

² Mogren, A. (2019). Guiding principles of transformative education for sustainable development in local school organisations: Investigating whole school approaches through a school improvement lens (Doctoral dissertation, Karlstads universitet).

³ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

lärarande för hållbar utveckling men de har också olika lösningar på de problem som kan uppstå tillsammans med eleverna.

Rektorn har inte kartlagt behovet av kompetensutveckling inom lärarande för hållbar utveckling

Skolinspektionens granskning visar att rektorn inte gjort någon kartläggning av lärarnas olika behov av kompetensutveckling inom området lärarande för hållbar utveckling. Det har heller inte i närtid förekommit någon fortbildning för lärarna inom området. Rektor har under hösten 2021 genomgått en utbildning om lärarande för hållbar utveckling vid Karlstads universitet. Rektor berättar att hon planerar att göra en kartläggning av lärarnas behov av kompetensutveckling inom området. Lärarna berättar att rektor har tagit upp lärande för hållbar utveckling generellt på ett APT för hela kollegiet där de globala målen presenterats. Rektor aviserade då om att det är ett område som skolan kommer att arbeta med framöver.

Lärarna uppger att deras kännedom om Agenda 2030 och de olika hållbarhetsdimensionerna varierar mellan lärarna.

Lärarna uppger att de har en viss kännedom om Agenda 2030 men det beror till stor del på vilket ämne de undervisar inom och/eller om det finns ett personligt intresse för hållbarhetsfrågorna. När det gäller de nationella miljömålen är det fler lärare som känner sig osäkra på dem. Det finns även exempel på lärare som inte känner till området lärande för hållbar utveckling och inte heller tar upp det i de ämnen läraren själv undervisar i. Några lärare menar att lärande för hållbar utveckling ingår på ett självklart sätt i vissa ämnen, vilket det inte gör lika naturligt i andra ämnen, som till exempel ämnen som franska eller tyska. Lärarnas kännedom om de tre dimensionerna (ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska) varierar. Flera lärare uttrycker att de behöver mer kunskap om hur dessa samspelar för att kunna förklara sambandet på ett tydligt sätt för eleverna. Lärande för hållbar utveckling berör alla lärare och alla ämnen då området har anknytning till värdegrundsuppdraget, menar rektor.

Lärarna kan bemöta de pedagogiska utmaningar som uppstår inom ramen för hållbarhetsfrågorna

Granskningen visar att lärarna har identifierat ett flertal pedagogiska dilemma som kan uppstå i arbetet med hållbar utveckling. Lärarna redogör för flera pedagogiska utmaningar så som elevernas olika erfarenheter, kunskaper och motivation inom området, samt deras vilja att föra diskussioner inom området. Några lärare försöker då använda exempel som ligger nära elevernas intressen och vardag som kan bli mer konkret för eleverna, till exempel val av klimatsmart mat och kläders produktionskedja. Vid etiska dilemma som extrema åsikter menar lärarna att de själva behöver vara med i diskussionen för att visa att det ena inte behöver vara rätt eller fel utan det finns olika nyanser och aspekter på åsikterna. Lärarna menar ändå att det är bra att elevernas olika åsikter, även de extrema, kan lyftas fram och bemötas i

klassrummet. De tar hjälp av varandra i diskussionerna då de har olika kunskaper genom sitt ämne. Det finns också en rädsla från lärarna att eleverna ska bli för oroliga angående miljöhotet, därför vill lärarna förmedla att alla kan bidra med något som kan påverka miljön i en positiv riktning.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Granskningen visar att rektor inte har kartlagt behovet av och erbjudit relevant kompetensutveckling för lärarna inom lärande för hållbar utveckling. Lärarna själva har identifierat olika behov av att lära sig mer om till exempel de nationella miljömålen och de tre hållbarhetsdimensionerna.

För att lärarna med god kvalitet ska kunna arbeta med och uppnå syftet med lärande för hållbar utveckling krävs det att lärarna har kunskaper om vad lärande för hållbar utveckling innebär och hur de praktiskt kan arbeta med lärande för hållbar utveckling utifrån de didaktiska aspekterna innehåll (vad), form (hur) och syfte (varför). Lärarna behöver ha kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning. Vidare behöver de ha kunskaper om de tre olika dimensionerna⁴ av hållbar utveckling och hur dessa dimensioner hänger ihop och påverkar varandra (holism) samt att lärarna uppmärksammar och reflekterar över hur pedagogiska dilemman kan hanteras. Rektor har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁵

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att genomföra en kartläggning av behovet av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling bland lärarna och vidta adekvata åtgärder utifrån kartläggningens resultat. Då rektor genomgått en utbildning om lärande för hållbar utveckling vid Karlstads universitet under höstterminen 2021 har hon vid granskningstillfället en plan på hur en kartläggning av personalens kompetens ska genomföras.

⁴ De tre dimensionerna är ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska

⁵ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

Inom detta område granskar Skolinspektionen i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande i frågor som berör lärande för hållbar utveckling. Det omfattar i vilken utsträckning eleverna involveras på ett konkret sätt i undervisningen och utbildningen som rör lärande för hållbar utveckling. För att inflytandet ska vara reellt behöver flickor och pojkar stimuleras till att ta aktiv del i planering och utvärdering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll samt andra aktiviteter i utbildningen.

I detta ingår också i vilken utsträckning eleverna får möjligheter att tränas i att göra medvetna etiska ställningstaganden och att flickor och pojkar upplever autenticitet i undervisningen genom att den tar upp problem som känns angelägna för dem. Elevernas ställningstaganden ska få bygga på såväl kunskaper som vad de moraliskt vill värna om.

Slutligen omfattar området i vilken utsträckning utbildningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningsätt där en mångfald av åsikter, värden och perspektiv används för att belysa hållbarhetsfrågor. I det ingår att alla får säga sin mening, att åsikter tillåts stå i konflikt med varandra och att flickors och pojkars tankar och idéer tas på allvar. En utgångspunkt i ett pluralistiskt perspektiv är att undervisningen startar i elevernas samtal och att undervisningen synliggör olika perspektiv och värdekonflikter i hållbarhetsfrågor.

Skolinspektionen bedömer att arbetet vid skolenheten inom bedömningsområdet behöver utvecklas.

Skolinspektionens granskning visar sammanfattningsvis att eleverna endast i viss utsträckning ges aktiv delaktighet i undervisningen. Det förekommer pluralistiska förhållningssätt i undervisningen och elever får möjlighet att göra etiska ställningstaganden på lektionerna. Dock saknar flera av eleverna mer fördjupade diskussioner om olika ställningstagande inom området hållbar utveckling som kan rusta dem inför deras framtida utveckling.

Eleverna ges i viss utsträckning inflytande och delaktighet i utbildningen

Granskningen visar att eleverna delvis ges inflytande och möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer samtidigt upplever inte alla elever att de har möjlighet att påverka i någon större utsträckning. De yngre eleverna säger att det är lärarna som bestämmer men att de fått vara med och bestämma ordningsreglerna. De önskar få mer inflytande över arbetsätt då de menar att man lär

sig på olika sätt. De äldre eleverna berättar att lärarna ibland frågar vad de vill arbeta med, och ger förslag på områden att välja mellan. I flera av ämnena får de äldre eleverna välja om de till exempel vill läsa, lyssna eller se på film för att lära sig om ämnesområdet. De säger också att de ibland kan få bestämma redovisnings-sätt, om de vill hålla en presentation eller skriva en text, ha idéer eller tycka till om upplägget i undervisningen. Eleverna upplever att de får mer inflytande i de mer praktiska ämnena. Lärarna säger att de försöker lyssna in och ta reda på vad eleverna är intresserade av i ämnet för att fånga deras intresse. Ofta ger de olika alternativ som eleverna får välja mellan eller vilken ordning eller på vilket sätt eleverna vill göra uppgifterna. Några lärare säger att det är bra när eleverna ställer frågor om det aktuella ämnet, för då kan de vara med och påverka undervisningen. Det är skiftande bland lärarna hur mycket de bjuder in eleverna till delaktighet och inflytande, berättar rektorn. Lärarna behöver även synliggöra för eleverna när de har inflytande till exempel vid val om arbetssätt. Rektor säger att de behöver använda begrepp som gör eleverna medvetna om vilka val de faktiskt kan göra.

Granskningen visar att det finns klassråd och elevråd på skolan, men flera av eleverna är osäkra på hur ofta det förekommer och om det ger resultat. På klassrådet tar de upp saker som elevrådsrepresentanten för vidare till elevrådet, då kan förändringar ske, säger några elever. Men då det inte är klassråd så ofta kan man ta upp saker med sin lärare, säger några elever. På klassråden har de fått bestämma temadagar på skolan som till exempel pyjamasdagen och halloweentema. Rektor berättar att en representant från varje klass är med i elevrådet och de träffas minst två gånger per termin. På elevrådet har eleverna bestämt om att ha matråd där alla klasser får information om vad det innebär att slänga mat, vilka konsekvenser matsvinn har och hur hungern är utspridd i andra länder.

Granskningen visar att lärarna strävar efter att ge eleverna en trygg grund för att ge dem handlingskompetens. Dock finns det elever som uttrycker att de vill lära mer om vuxenlivet och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden. Lärarna menar att elevernas handlingskompetens handlar om att skapa en trygghet hos eleverna, att de kan berätta något utan att det finns något rätt eller fel, att de kan uttrycka sina känslor och tankar om att till exempel ha en oro om vad som händer i världen. Det handlar också om att eleverna behöver en grund av fakta och olika perspektiv för att kunna ta ställning då kunskap är makt. Lärarna berättar vidare att elever som står för sina åsikter kan bli föredömen, till exempel att köpa begagnat som eleverna haft väldigt mycket diskussioner om.

Det förekommer pluralistiska förhållningssätt i undervisningen där eleverna får göra etiska ställningstagande.

Granskningen visar att olika tankar och åsikter diskuteras i undervisningen, dock önskar eleverna mer fördjupade diskussioner. Flera elever uttrycker att hållbarhetsfrågor är viktiga och behöver diskuteras oftare och tidigare i årskurserna, som

till exempel länders ekonomiska och demografiska förhållanden. Eleverna ger förslag på att lärarna redan i sin planering av ämnesområdet kunde integrera diskussioner som fördjupar förståelsen. Lärarna redogör för flera exempel där elever fått diskutera etiska dilemma som till exempel hur mycket resurser vi i Sverige förbrukar i jämförelse med andra länder. Eleverna har också fått diskutera icke- och förnybara energikällor och jämfört vetenskapliga- och tidningsartiklar. De har även fått diskutera den ökade elförbrukningen och om vad som händer om alla köper elbilar, hur man tillverkar batterierna, behovet av kobolt och hur det påverkar miljön. I ett boprojekt som skolan anordnar, får eleverna planera sitt framtida boende där energifrågan på ett naturligt sätt kommer upp då någon elev planerar att bo i en lyxvilla med pool som förbrukar mycket energi, medans andra elever planerar ett minimalistiskt boende. Lärarna låter eleverna föra diskussioner både i helgrupp och i mindre grupper för att allas åsikter och tankar ska komma fram. Några lärare säger att de försöker bjuda in de elever som sällan uttrycker sig i diskussionerna, eller ge olika alternativ som eleverna kan välja att diskutera utifrån. Lärarna säger också att i årskurs 7 är eleverna inte lika intresserade av att diskutera som de är när går i årskurs 9. För att elevernas ska tänka källkritiskt uppmärksammar lärarna eleverna på vilka hemsidor eleverna besöker, och låter eleverna bedöma trovärdigheten på utvalda texter. Elever och lärare upplever inte att det är någon större skillnad mellan flickor och pojkars bidra till hållbar utveckling. Rektor anser att lärarna skapar ett öppet klimat där åsikter kan stå i konflikt med varandra och där elevernas tankar och idéer tas på allvar genom värdegrundsuppdraget.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver tillsammans med lärare utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.

Granskningen visar att det finns elever inte upplever att de har inflytande och delaktighet i undervisningen och i arbetet med hållbarhetsfrågor. Dock har lärarna uppfattning att eleverna är mer delaktiga än eleverna själva upplever, och därför behöver lärarna medvetandegöra eleverna i de fall de har inflytande i undervisningen och utbildningen. Rektor och lärare behöver därutöver utveckla arbetssätt för att göra eleverna mer delaktiga i arbetet med att formulera mål, planera, genomföra och utvärdera lärandet för hållbar utveckling för att på så sätt öka elevernas delaktighet och inflytande.

Enligt läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.⁶ För att elevers delaktighet och inflytande i skolan ska bli en realitet bör lärarna involvera elever på ett konkret sätt i undervisningen samt utbildningen. Eftersom inflytandet ska vara påtagligt, det vill säga tydligt för eleverna, räcker det inte med att läraren själv planerar undervisningen, med hänsyn till elevernas intressen och tidigare erfarenheter. Genom att eleverna görs delaktiga och ges inflytande över undervisning och utbildning, utvecklas deras handlingskompetens och utbildningen stannar inte vid att ge kunskaper om tillstånden i världen, utan främjar också elevernas vilja och förmåga att påverka utvecklingen i en hållbar riktning.⁷

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med att, genom demokratiska arbetsformer, ge eleverna möjlighet till inflytande och delaktighet i utbildningen och särskilt i de delar som berör lärande för hållbar utveckling. Det kan till exempel innebära att eleverna ges utökade möjligheter att påverka vilka frågor som de ska arbeta med eller hur de ska arbeta med ett visst innehåll. Det kan också handla om att eleverna får planera och leda seminarier och ha synpunkter på litteratur/läromedel. Elever kan också genom ett aktivt arbete med klassråd och elevråd ges reellt inflytande över planering och utvärdering av arbetsformer och innehåll i skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.

På Skolinspektionens vägnar

X Mimmi Delsing

Beslutsfattare
Signerat av: Mimmi Delsing

X Ia Thun

Föredragande
Signerat av: Ia Thun

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Ann Edvinsson, utredare och Malin Edin, utredare deltagit.

⁶ Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

⁷ Almers, Ellen (2009). *Handlingskompetens för hållbar utveckling: Tre berättelser om vägen dit*. Diss. Jönköping: Högsolan för lärande och kommunikation.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Ludvigsborgsskolan är en årskurs 7-9 skola, belägen i Västerviks kommun. Skolan har 270 elever varav 134 flickor och 137 pojkar. Skolan har en rektor och 32 lärare.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningstillfället inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Tre gruppintervjuer med elever i årskurserna 7-9
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från granskningstillfället för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde A: Rektors styrning för samsyn, delaktighet och samverkan i arbetet med lärande för hållbar utveckling

- Rektor och lärare har en gemensam förståelse kring hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling, till exempel genom en pedagogisk helhetsidé.
- Rektors styrning ger lärarna utrymme till ansvarstagande, inflytande och initiativtagande i relation till skolans arbete med lärande för hållbar utveckling.
- Lärarna har goda förutsättningar för samverkan i planering, genomförande och utveckling av undervisningen gällande lärande för hållbar utveckling. Lärarna upplever sig också ha goda möjligheter att ta hjälp av sina kollegor för att hantera dilemman eller för att utveckla sin undervisning.
- Det förekommer aktiviteter som berör lärande för hållbar utveckling som involverar och tar tillvara erfarenheter och kompetens hos övriga personalgrupper i skolan. Aktiviteterna berör inte enbart undervisningen, utan också andra delar av utbildningen.
- Rektors styrning möjliggör ett utbyte och en kontakt med det omgivande samhället i arbetet med lärande för hållbar utveckling.

- Arbetet med lärande för hållbar utveckling följs upp inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. I uppföljningen finns ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömningsområde B: Lärares kunskaper om lärande för hållbar utveckling i utbildningen

- Lärarna bedömer att de har god kännedom om de globala målen i Agenda 2030 och de nationella miljömålen som de ser som mest relevanta för sin undervisning.
- Lärarna bedömer att de har goda kunskaper om de tre olika dimensionerna, dvs ekonomiska, sociala/kulturella och miljömässiga/ekologiska av hållbar utveckling. Undervisningen om lärande för hållbar utveckling behandlar hållbar utveckling utifrån ett holistiskt perspektiv där dimensionerna integreras.
- Lärarna kan ge exempel på pedagogiska utmaningar inom ramen för lärande för hållbar utveckling. Konkret innebär det till exempel att de kan redogöra för något dilemma de har identifierat och hur de hanterar det.
- Lärare ges den kompetensutveckling som de behöver för att kunna arbeta med lärande för en hållbar utveckling.

Bedömningsområde C: Elevernas möjlighet till delaktighet och inflytande i de delar av utbildningen som berör hållbar utveckling

- Eleverna ges genom aktiv delaktighet möjlighet att utveckla förtrogenhet med demokratiska arbetsformer. Såväl flickor som pojkar ger uttryck för att de har möjlighet att bidra till hållbar utveckling genom att vara med och påverka.
- Eleverna upplever att undervisningen ger dem möjlighet till medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Såväl flickor som pojkar får möjlighet att bearbeta och arbeta med frågor som engagerar dem och berör deras liv.
- Eleverna upplever att undervisningen präglas av ett kritiskt och pluralistiskt förhållningssätt. Såväl flickor som pojkar ges möjlighet att bidra till fördjupade diskussioner där alla tankar och idéer tas på allvar. Eleverna upplever att undervisningen kännetecknas av att det oftast finns olika perspektiv och intressekonflikter och att lärandet i låg utsträckning handlar om att hitta ett enda rätt svar.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolors arbete med lärande för hållbar utveckling \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/arbete-med-larande-for-hallbar-utveckling)

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde A

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 §§ samt 4 kap. 4-7 och 14 §§ skollagen (2010:800)

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37) inklusive kursplaner i grundskolans ämnen (Lgr 11)

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen (SKOLFS 2011:19)

Bedömningsområde B

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 2 kap. 9-10 och 34 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, Skolans uppdrag och Varje skolas utveckling

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bedömningsområde C

Författningsstöd

1 kap. 4-5 §§, 4 kap. 9 och 13 §§ skollagen

Lgr 11

Särskilt i Lgr 11 inom detta bedömningsområde;

1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Saklighet och allsidighet, En

likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag, God miljö för utveckling och lärande

2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8. Rektorns ansvar

Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav för grundskolans ämnen

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den tematiska kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

- **Utvecklingsområde 1:**

Rektor behöver utveckla arbetet med att skapa en gemensam förståelse för hur skolan ska arbeta med lärande för hållbar utveckling så att den omfattar alla lärare och att arbetet därmed kan genomsyra utbildningen i sin helhet.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

- **Utvecklingsområde 2:**

Rektor behöver kartlägga vilket behov av kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling som finns bland samtliga lärare samt erbjuda kompetensutveckling utifrån vad kartläggningen visar.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

• Utvecklingsområde 3:
Rector behöver tillsammans med lärare utveckla arbetet med att ge eleverna möjlighet till delaktighet och inflytande, genom demokratiska arbetsformer, i undervisningen och i utbildningen som helhet.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?